

MARCUS CICERO

VANHUUDESTA

Marcus Cicero

Vanhuudesta

«Public Domain»

Cicero M. T.

Vanhuudesta / M. T. Cicero — «Public Domain»,

Содержание

Alkulause	5
JOHDANTO	6
VANHUUDESTA	9
Конец ознакомительного фрагмента.	12

Marcus Tullius Cicero

Vanhuudesta

Alkulause

Ciceron *Cato Maior De senectute* on jo tätä ennen ilmestynyt suomeksi lehtori K. Blomstedtin kääntämänä (Hämeenlinnassa 1886). Blomstedtin mehevä, yleensä hyvin ansiokas esitys on kuitenkin alusta alkaen ollut vaikeasti saatavissa – — tilapäisjulkaisuun kuuluvana – sekä yleisölle miltei tuntematon.

Uudessa suomennoksessa olen etupäässä seurannut C. Meissnerin toimittamaa painosta (Leipzig 1898). Yleensä olen noudattanut alkutekstin ulkonaista rakennettakin, mikäli suomen kielen vaatimukset sen ovat sallineet. Erinäisiin kohtiin olen lisännyt lyhyitä selityksiä.

Runosäkeitä tulkitessani olen käyttänyt Blomstedtin suomennosta, johon yliopettaja, toht. R. V. Koskimies hyväntahtoisesti on tehnyt erinäisiä korjauksia. Käännöksen valmistamisessa on myös poikani, ylioppilas Ilmari Hidén ollut avullisena.

Sääksmäen Kärssä, heinäk. 31 p:nä 1917.

K. J. Hidén.

JOHDANTO

Marcus Tullius Cicero syntyi 3 p:nä tammik. v. 106 e.Kr. lähellä Arpinumin pikkukaupunkia Italiassa. Isä oli tilanomistaja ja kuului talonpoikaissukuun. Nuori Marcus sai huolellisen kasvatuksen Roomassa Qvintus-veljensä kanssa. Hänen opettajanaan oli muiden muassa kreikkalainen runoilija Archias, jonka puolesta hän myöhemmin piti puheen oikeuden edessä. Ajan sivistysvaatimusten mukaisesti Cicero etupäässä opiskeli kreikan kieltä ja kirjallisuutta, filosofiata ja puhetaitoa. Varsinaisen kouluajan päätyttyä hän kuunteli useiden oppineiden luentoja, harjoittaen uutterasti puhetaitoaan. Hän esiintyi jo v. 81 ensi kerran julkisesti puhujana eräässä oikeusjutussa ja rohkeni seuraavana vuonna puolustaa amerialaista isänmurhasta syytettyä Sextus Rosciusta kaikkivaltiaan diktaattorin Sullan suosikkeja vastaan. Kehittyäkseen vielä monipuolisemmin oleskeli Cicero vv. 79-77 Italian ulkopuolella, harjoittaen opintoja Kreikassa, Vähässä-Aasiassa ja Rhodos-saarella kuuluisien opettajien johdolla. Palattuaan Roomaan hän otti vilkkaasti osaa valtiolliseen elämään, tuli v. 75 kvestoriksi (valtionvarain hoitajaksi), v. 69 ediliksi (järjestysvirkamieheksi) sekä v. 66 pretoriksi (ylituomariksi). Näitä virkojaan hän hoiti tunnollisesti ja oikeudenmukaisesti, joten hän saavutti yleistä suosiota. Vaikka Cicero olikin nousukas (*homo novus*), valittiin hänet konsuliksi varhaisimpana lain myöntämänä ikävuotena, vuodeksi 63 e.Kr.

Konsulina Cicero paljasti Catilinan vallankumoukselliset vehkeet ja tukahutti hänen suunnittelemansa salaliiton, johon kuului paljon ylhäisiä roomalaisia. Hän sai senaatin päättämään, että Catilinan Roomaan jääneet puoluelaiset olivat mestattavat saamatta oikeutta vedota kansaan. Cicero oli nyt valtiollisen toimintansa huippukohdassa ja sai osakseen valtavia suosionsoituksia. Mutta koska Catilinan rikostoverien kuolemantuomio oikeastaan oli ollut laitton, täytyi Ciceron huhtikuussa v. 58 vapaaehtoisesti lähteä maanpakoon Kreikkaan kansantribuuni Publius Clodius Pulcherin tekemän lakiehdotuksen takia. Jo seuraavana syksynä v. 57 kutsuttiin hänet takaisin. Kaikkiällä otti kansa hänet vastaan suurella riemulla. Seuraavina vuosina Cicero toimi etupäässä asianajana ja puhujana, saavuttamatta enää entistä vaikutustaan. Sitten hänet v. 51 lähetettiin prokonsulina (maaherrana) hoitamaan Kilikian maakuntaa Vähässä-Aasiassa. Siellä hän tunnollisesti koetti perehtyä maakuntansa tarpeisiin sekä edistää sen parasta. Hän otti m.m. osaa muutamaiin vähäisiin sotaretkiin. Kun Cicero v. 50 jälleen saapui Italiaan, oli Caesarin ja Pompeiuksen välinen sisällissota jo alkamaisillaan. Kauan aikaa epäroityään Cicero asettui jälkimmäisen puolelle sekä lähti hänen luokseen Kreikkaan. Kun Pompeius joutui tappiolle Pharsaloksen taistelussa v. 48, palasi Cicero Italiaan ja sai Caesarilta armahduksen. Muuttuneiden valtiollisten olosuhteiden johdosta Cicero toistaiseksi vetäytyi yksityiselämään, omistautuen kokonaan kirjallisille ja tieteellisille harrastuksilleen.

Vasta sitten kuin Caesar oli saanut surmansa v. 44, astui Cicero jälleen valtiolliselle näyttämölle. Hän tahtoi palauttaa vallan senaatille ja konsuleille sekä piti vallantavoittelija Marcus Antoniusta vastaan neljätoista kiivasta hyökkäyspuhetta (n.s. filippiläistä). Mutta kun Caesarin ottopoika Octavianus odottamatta sopi Antoniuksen kanssa ja molemmat ynnä Marcus Aemilius Lepidus tekivät kolmiliiton, jakaakseen vallan keskenään, joutui Cicerokin Antoniuksen vaatimuksesta valtionkirouksen alaiseksi. Cicero aikoi vielä paeta Italiasta, mutta takaa-ajavat sotilaat yllättivät hänet matkalla ja surmasivat 7 p:nä jouluk. v. 43 e.Kr. lähellä Caietaa. Hänen päänsä ripustettiin Roomassa puhujalavalle, jonka kunniana hän niin kauan oli ollut.

Ciceron luonne ja toiminta ovat hamasta muinaisuudesta saakka joutuneet eriävien arvostelujen alaisiksi. Varsinkin on hänen valtiollista toimintaansa usein tuomittu ankarasti. Muutamat, kuten etupäässä tunnetut saksalaiset historioitsijat W. Drumann ja Th. Mommsen, ovat hänessä nähneet vain valtiollisen teeskentelijän, jolla on ollut yhtä vähän kykyä kuin vakaumusta ja enemmän sanoja kuin aatteita. Totta onkin, että häneltä puuttuivat ne ominaisuudet, etupäässä se luonteenlujuus ja päättäväisyys, joita valtiomieheltä vaadittiin Rooman tasavallan loppuaikoina, kun koko

yhteiskunta oli ikäänkuin käymistilassa. Sitä vastoin Cicero on puhujana ja kirjailijana saavuttanut jotensakin yleisen tunnustuksen sekä pysyvän maineen. Cicero on ollut Rooman kuuluisin puhuja, joka hienostuneella, tenhoavalla käytöksellään, selkeällä ja vaikuttavalla esityksellään ja milloin koruttomalla, milloin mahtipontisella, jopa pöyhkeämuotoisella, mutta silti aina sujuvalla ja mallikelpoisella sanonnallaan täydellisesti lumosi kansalaisensa. Kuitenkaan eivät hänen puheensa vaikuta enää yhtä voimakkaasti kuin niitä aikoinaan pidettäessä, eivätkä luonnollisesti tehoa yhtä välittömästi jäykkiin pohjoismaalaisiin kuin herkkämielisiin, helposti innostuviin romanilaisiin kansoihin.

Ciceron jälkeensä jättämien kirjallisten tuotteiden lukumäärä on hyvinkin suuri. Näissä hän on helposti tajuttavassa ja miellyttävässä muodossa esittänyt kreikkalaisen sivistyksen tuloksia sekä kohottanut latinan kielen täydellisyyteen, josta tuli esikuva kaikiksi ajoiksi. Ciceron tuotannosta on nykyaikaan säilynyt puheita, retorisia kirjoituksia, filosofisia teoksia, kirjeitä, historiallisia ja maantieteellisiä kyhäelmiä sekä runoja. Hänen puheitaan tunnetaan ainakin nimeltä noin 105; jälkimaailmalle säilyneistä ovat tärkeimmät: 6 puhetta Verrestä vastaan, puhe Gnaeus Pompeiuksen ylipäällikkyydestä, 4 puhetta Catilinaa vastaan, puheet runoilija Archiaan puolesta ja Milon puolustukseksi sekä 14 filippiläistä puhetta Antoniusta vastaan. Retorisista kirjoituksista nimettäköön seuraavat: "Puhujasta", "Ihannepuhuja", "Brutus" I. "Mainioista puhujista", ja filosofisista: "Valtiosta", "Laeista", "Korkeimmasta hyvästä ja äärimmäisestä pahasta", "Keskusteluja Tusculanumissa", "Jumalien luonnosta", tähän suomennossarjaan käännettävänä oleva "Velvollisuuksista" y.m. Ciceron kirjeitä on tallella neljä, hänen vapautetun orjansa ja kirjurinsa Tiron toimittamaa kokoelmaa, jotka tarjoavat ylen tärkeitä tietoja Ciceron elämän ja toiminnan sekä yleensä koko aikakauden historian valaisemiseksi. Ciceron teoksia on kaikkina aikoina innokkaasti luettu ja uutterasti tutkittu sekä käännetty jokaisessa sivistysmaassa.

* * * * *

"Kukapa ei olisi lukenut Ciceron Catoa? Kenpä ei olisi tuntenut mielenlennystä kaikesta siitä, mikä tässä on lausuttu vanhuuden hyväksi sekä sen nurjaa arvostelemista tai halveksimista vastaan?"

Jakob Grimm: "Puhe vanhuudesta".

Ciceron filosofisiin teoksiin kuuluu myös kirjanen *Cato Maior De senectute*, joka nyt julkaistaan suomenkielisenä. Alkuaan Cicero tutki filosofiaa vain kehittyäkseen puhetaidossa, mutta syventyi siihen perusteellisemmin sellaisina aikoina, jolloin hänen oli pakko pysyä erillään julkisesta elämästä. Kirjoituksillaan hän tahtoi tutustuttaa kansalaisiaan kreikkalaisten filosofiaan, johdattaakseen nimenomaan nuorisoa paremmille teille. Filosofisissa tutkimuksissaan Cicero ei johdonmukaisesti seurannut mitään oppisuuntaa eikä omaksunut mitään itsenäistä kantaa, vaan oli n.s. eklektikko, joka valitsi ja omisti itselleen eri järjestelmistä sen, mikä näytti hänestä oivalliselta ja tarkoituksenmukaiselta. Sentähden hän itsekin nimitti tutkielmiaan jäljitelmiksi (*apographa*), sanoen niistä kerrankin: "Lisään vain sanoja, joita minulla on yllin kyllin". Vaikka niissä onkin paljon ristiriitaisuuksia, puutteita ja vaillinaisuuksia, on niillä sittenkin ollut suuri merkitys sekä Ciceron aikalaisille että myös jälkimaailmalle. Niissä näet Cicero loi varman ja täydellisen latinankielisen filosofisen sanaston sekä esitti kreikkalaisen filosofian tuloksia hauskaasti ja helpottajuisesti.

Kuten jo edellä mainittiin, antautui Cicero kirjallisille harrastuksilleen varsinkin sen jälkeen kuin hän oli tullut takaisin maanpaostaan, ja toistamiseen, kun hän oli saanut armahduksen Caesarilta. Etenkin jälkimmäisellä kerralla oli hän vaipunut syvään alakuloisuuteen ja hervottomuuteen, kun huomasi joutuneensa kaikesta valtiollisesta toiminnasta syrjään. Lisäksi kohtasi häntä mitä ankarin isku, rakkaan tyttärensä Tullian kuolema v. 45. Tämä saattoi hänet erittäin kiihkeästi syventymään

filosofiaan, saadakseen siitä huojennusta surussaan. Silloin syntyivät kaikki Ciceron filosofiset teokset, myöskin nyt kysymyksessä oleva.

Niinkuin näkyy, on tällä kirjasella kaksoisnimitys. Siinä seurasi Cicero tunnetun monikirjailijan Marcus Terentius Varron antamaa esimerkkiä; tämä näet lisäsi tutkielmiensa otsakkeihin jonkun esikuvallisen henkilön nimen, joka elämällään ja toiminnallaan ikäänkuin valaisi teoksen aihetta ja sisältöä. Täysin varmasti ei tiedetä, mihin aikaan kirja ilmestyi; useimmat kuitenkin otaksuvat, että se julkaistiin heti Caesarin murhan jälkeen. Sen omisti Cicero – samoin kuin vähän myöhemmin kyhäämänsä kirjasen nimeltä *Laelius De amicitia* – uskolliselle ystävänsä Titus Pomponius Atticukselle, joka oli häntä kolme vuotta vanhempi. Lähin aihe sen kirjoittamiseen oli niinmuodoin se seikka, että kumpikin ystävyksistä oli jo päässyt vanhuuden ikään. Saadakseen enemmän eloisuutta ja havainnollisuutta esitykselleen Cicero antoi sille vuoropuhelun muodon, kuten monessa muussa suurelle yleisölle kirjoittamassaan teoksessa. Kuitenkaan hän ei Platonin tapaan käyttänyt vuoropuhelua johdonmukaisesti koko teoksessa, vaan seurasi Aristoteleen menettelyä. Siten vuoropuhelu muodostaa johdannon sitä seuraavaan yhtenäiseen esitykseen, jossa vain silloin tällöin viitataan sivuhenkilöihin.

Koko teoksen päähenkilöksi, esityksen varsinaiseksi kannattajaksi, valitsi tekijä erään Rooman tasavallan merkkimiehistä, Marcus Porcius Caton, jolla oli lisänimet *Censorius* (ankara), *Sapiens* (viisas) ja *Maior* (vanhempi). Hän oli oikea muinaisajan roomalaisen perikuva, – yksinkertainen elämäntavoiltaan, tarkka ja tunnollinen kaikissa toimissaan, urhoollinen sodassa sekä taitava puhuja ja monipuolinen kirjailija rauhanaikana; lisäksi oli hänellä tavattomat ruumiinvoimat, joihin ikä ei näyttänyt pystyvän. Tosiaan Cicero ei mitenkään olisi voinut löytää miestä, joka paremmin olisi soveltunut pitämään puolustuspuhetta vanhuuden hyväksi. Cicero on kyllä pannut omat mielipiteensä Caton suuhun, mutta on kumminkin kuvaillessaan hänen luonnettaan koettanut noudattaa historiallisia perinnäistietoja. Sopivissa paikoissa esitetään tapauksia Caton elämästä, viitataan hänen teoksiinsa ja käytetään vanhentuneita sanoja ynnä lauseparsia. Kuitenkin täytyy Ciceron toisinaan lieventää Caton jäykkää yksipuolisuutta sekä ihannoiden tasoittaa hänen luonteensa karkeita, myöhemmän ajan roomalaisille epämieluisia puolia.

Sivuhenkilöinä esiintyvät vanhan Caton rinnalla ystävykset Publius Cornelius Scipio Aemilianus *Africanus Minor* ja Gaius Laelius, jolla samoin kuin Catolla oli lisänimi *Sapiens*. Muinaisuudessa oli näiden molempien ystävyys hyvin kuuluisa ja kiitetty. Scipio – Lucius Aemilius Pauluksen poika ja vanhemman Scipio Africanuksen pojan Publiuksen ottopoika – on Rooman historiassa tunnettu Karthagon ja Numantian valloittajana. Laeliuksesta sitävästoin tiedetään verrattain vähän. Hän otti Scipion johdolla osaa 3. puunilaissotaan ja taisteli myös Lusitaniassa Viriatusta vastaan. Vihdoin hän tuli konsuliksi v. 140 e.Kr. Laelius oli lempeä, tasapuolinen ja tyyni mies, joka saavutti suurta kunnioitusta kansalaistensa keskuudessa.

Keskustelu näiden henkilöiden välillä esitetään tapahtuvaksi Caton kodissa v. 150 e.Kr., vuotta ennen hänen kuolemaansa, jolloin Cato oli 84 vuoden ikäinen, Scipio 35 ja Laelius 38 vuoden.

Ciceron kirjanen sai pian suosiota osakseen, ja sillä on edelleen kaikkina aikoina ollut hartaita lukijoita ja ihailijoita.

VANHUUDESTA

Titus Pomponius Atticukselle.

1. "Oi Titus, auttaa jos Sua voin tahi huoltasi häätää, nyt joka syöntäsi särkevi noin sekä kalvaen kiusaa, paljonko palkkaa saan?"

Sallitaanhan minun puhutella Sinua, Atticus, samoilla säkeillä, joilla Flamininusta puhuttelee:

"mies, johon luottaa voi, jos kohtakin köyhä ja halpa".

Kuitenkin tiedän varmasti, ettet, kuten Flamininus,

"öitäsi, päiviäs, oi Titus, noin surusynkkänä vietä".

Tunnenhan kyllä mielenmalttisi ja tasaisuutesi sekä tiedän, että olet tuonut mukanasi Ateenasta paitsi lisänimeäsi myös hienoa sivistystä ja kokemusta. Ja kuitenkin otaksun, että samat asiat, jotka tuottavat surua minulle itselleni, toisinaan liian kovasti huolestuttavat Sinuakin; mutta niihin nähden lohduttaminen kävisi liian pitkälliseksi sekä olisi siksi toiseen ajankohtaan lykättävä. Nyt sensijaan olen parhaaksi katsonut kirjoittaa Sinulle jotain vanhuudesta. Tahdon näet, että me molemmat, sekä Sinä että minä itsekin, saamme huojennusta tuosta jo meitä rasittavasta tahi varmasti lähenevästä vanhuuden taakasta, mikä on meille yhteinen. Tiedän toki, että Sinä puolestasi kannat sitä, niinkuin kaikkea, maltillisesti ja viisaasti nyt ja vast'edeskin. Mutta tahtoessani kirjoittaa jotakin vanhuudesta, näytit Sinä mielestäni ansaitsevan tätä lahjaa, josta me molemmat saatamme hyötyä.

Minulle ainakin on tämän kirjasen valmistaminen ollut niin mieleistä, että se on poistanut kaikki vanhuuden vaivat sekä lisäksi tehnyt sen suloiseksi ja miellyttäväksi. Niinmuodoin ei voida milloinkaan kiittää filosofiata tarpeeksi hyvin, koska sen, neuvoja noudattava henkilö saattaa viettää koko elinaikansa vapaana vaivoista. Muista filosofisista aiheista olemme puhuneet paljon ja tulemme vielä useinkin puhumaan; nyt omistan Sinulle kirjan vanhuudesta.

En ole tehnyt Tithonosta koko esityksen päähenkilöksi, kuten keolainen Ariston (satuhenkilöllä olisi näet liian vähän arvoa), vaan olen siksi määrännyt vanhan Marcus Caton, jotta esitykselläni olisi suurempi vaikuttavuus. Hänen luonaan annan Laeliuksen ja Scipion lausua ihmettelystä siitä, että hän niin helposti kestää vanhuuttaan, sekä annan hänen vastata heille. Jos hän näyttää Sinusta haastelevan oppineemmin kuin hänellä on tapana omissa kirjoissaan, niin laskepa se Kreikan kirjallisuuden ansioksi, jota hän, kuten tiettyä on, hartaasti tutki vanhoilla päivillään. Mutta miksi tarvitaan enempää selittämistä? Heti kohta on Caton oma puhe selvittävä koko käsityksemme vanhuudesta.

2. *Scipio*: Usein ihmettelen yhdessä ystäväni Laeliuksen kanssa sinun erinomaista ja täydellistä viisauttasi, Marcus Cato, sekä kaikissa muissa suhteissa että erittäinkin siinä, etten koskaan ole huomannut vanhuuden sinua rasittavan, vaikka se varsin useille vanhuksille on niin vastenmielinen, että he väittävät kantavansa raskaampaa taakkaa kuin Aetna on.

Cato: Näytättepä te, Scipio ja Laelius, ihmettelevän asiaa, joka ei ole yhtään pulmallinen. Niille tosiaan käy vaikeaksi jokainen ikäkausi, joilla itsessään ei ole mitään apukeinoja hyvään ja onnelliseen elämään; mutta niille, jotka etsivät kaikkea hyvää omasta itsestään, ei mikään saata näyttää pahalta, minkä välttämätön luonnonlaki tuopi muassaan. Tällainen on vanhuus varsinkin; kaikki toivovat saavuttavansa sen, mutta moittivat sitä jouduttuaan siihen tilaan. Niin suuri on typeräin ihmisten epäjohdonmukaisuus ja nurinkurisuus. He väittävät vanhuuden hiipien yllättävän heidät pikemmin kuin he olivat luulleetkaan. Ensiksi: kuka on pakottanut heidät tuohon väärään luuloon? Mitenkä vanhuus pikemmin seuraa nuoruutta kuin nuoruus lapsuuden aikaa? Toiseksi: kuinka vanhuus olisi heille vähemmän rasittava, jos kävisivät 800. vuotiaan, kuin jos kävisivät 80:ttä?

Kun mennyt vaikka kuinkakin pitkä aika olisi kulunut umpeen, ei minkäänlainen lohdutus enää voisi lieventää houkkion vanhuutta. Jos te siis tavan takaa ihmettelette viisauttani – kunpa se vastaisikin teidän luuloanne ja minun lisänimeäni —, niin tietäkää, minä olen viisas vain siinä suhteessa, että seuraan parasta johdattajaa, luontoa, aivan kuin jumalaa ja tottelen sitä; eihän ole todenmukaista, että se hyvin järjestettyään kaikki muut ikäkaudet olisi hutiloinut viimeisessä näytöksessä huonon runoilijan tavoin. Mutta sittenkin on ollut välttämätöntä, että on jotain lopullista sekä lakastumista että varisemista, niinkuin puiden hedelmien ja maan tuotteiden laita on määräaikaisen kypsymisen jälkeen. Tätä on viisaan tyyneästi kestettävä. Mitäpä on sotiminen luontoa vastaan muuta kuin taistelemista jumalain kanssa giganttien tavalla?

Laelius: Kuitenkin teet sinä, Cato, suuren palveluksen meille molemmille – vakuutan sen myös Scipion puolesta —, jos me toivoessamme tulla vanhoiksi tahi ainakin sitä varmasti halutessamme jo aikoja ennen saamme oppia sinulta, millä tavoin helpoimmin voimme kestää iän rasitusta.

Cato: Tahdon sen tehdä mielelläni, Laelius, varsinkin, koska se teille molemmille sanojesi mukaan on mieleistä.

Laelius: Haluamme todellakin, ellei se sinulle. Cato, tuota vaivaa, saada nähdä, millainen saavuttamasi päämäärä on, koska jo olet kulkenut tuon pitkän matkan, jota meidänkin on astuttava.

3. *Cato:* Sen teen niin hyvin kuin voin, Laelius. Usein olen läsnäolevana kuunnellut ikätoverieni valituksia – vanhan sananlaskunkin mukaan yhtäläiset helpoimmin yhtyvät. Niinpä suunnilleen minun ikäisteni entisten konsulien Gaius Salinatorin ja Spurius Albinuksen oli tapana päivitellä toisinaan, että heillä ei ollut tarjona aistillisia huvituksia, joiden puuttuessa he pitivät elämää arvottomana, ja toisinaan taas, että saivat osakseen ylenkatsetta niiden puolelta, jotka tavallisesti olivat kunnioittaneet heitä. Mutta minusta nämä eivät näyttäneet syyttävän sitä, mitä oikeastaan piti syyttää. Sillä jos tuo tapahtuisi vanhuuden vaikutuksesta, tulisi sama kohtaamaan minua ja kaikkia muita vanhanpuoleisia miehiä. Mutta olen huomannut, että useiden vanhuus ei ole antanut aihetta valituksiin, koska nämä eivät ole pahoitelleet vapautumistaan himojen kahleista eivätkä ole liioin kärsineet omaistensa puolelta ylenkatsetta. Syy kaikkiin tuonlajiin valituksiin johtuu luonteesta eikä iästä. Tasaiset vanhukset, jotka eivät ole ärtyisiä eivätkä epäystävällisiä, viettävät helppoja vanhuudenpäiviä, äreys ja tylyys taas ovat vastukseksi joka ikäkaudelle.

Laelius: Kyllä niin on, kuin sanot, Cato; mutta ehkäpä joku voi sanoa, että vanhuus näyttää sinusta siedettävämältä vaikutusvaltasi, varallisuutesi ja arvokkaan asemasi takia, mitkä sentään eivät saata tulla monenkaan osalle.

Cato: Tuo todella kuulostaa joltain, Laelius, mutta eihän kaikki millään muotoa ole niistä riippuvaa. Niinpä esimerkiksi kerrotaan Themistokleen vastanneen riidan aikana erälle seripholaiselle, joka oli sanonut, ettei Themistokles ollut saavuttanut loistavuutta oman kunniansa, vaan isänmaansa kunnian nojalla: "Totta tosiaan, minä en olisi milloinkaan tullut kuuluisaksi, jos olisin seripholainen, etkä sinä, vaikka olisitkin ateenalainen." Samaan tapaan voidaan sanoa vanhuudestakin. Vanhuus ei saata olla keveä viisaallekaan suurimmassa köyhyydessä eikä helppo houkkioille suurimmassa varallisuudessakaan. Tieteet ja harjoitukset hyvissä avuissa ovat joka tapauksessa, Scipio ja Laelius, vanhuuden parhaimpia puolustuskeinoja vaivoja vastaan. Kun niitä joka ikäkausi harrastetaan, kantavat ne ihmeteltäviä hedelmiä pitkän ja toimekkaan elämän jälkeen sekä sentähden, etteivät ne milloinkaan meitä petä, eivät edes elämän viime hetkenäkään – mikä kuitenkin on mitä tärkeintä —, että sentähden, että tietoisuus hyvin vietetystä elämästä ja monen hyvän työn muisto ovat perin suloisia.

4. Olen nuorukaisena rakastanut Qvintus Fabius Maximusta, Tarentumin valloittajaa, aivan kuin ikätoveriani, vaikka hän olikin vanhus. Siinä miehessä näet oli ystävällisyyden lieventämää arvokkuutta, eikä vanhuus muuttanut hänen luonnettaan. Kuitenkin aloin pitää häntä kunniaassa, kun hän ei vielä ollut kovin vanha, mutta silti iäkäs. Sillä vuoden kuluttua syntymästäni oli hän ensi kerran konsulina, ja kun hän oli sinä neljättä kertaa, lähdin ihan nuorena hänen seurassaan sotamiehenä Capuan edustalle ja viisi vuotta senjälkeen Tarentumia vastaan. Sitten tulin neljä vuotta myöhemmin

kvestoriksi. Tätä virkaa hoidin Tuditanuksen ja Cetheguksen ollessa konsuleina, silloin kuin Fabius vanhanpuoleisena miehenä puolusti Cinciuksen lahjuksia ja lahjoja koskevaa lakiehdotusta. Hän kävi sotia aivan kuin nuorukainen, vaikka hän oli peräti vanha, sekä hillitsi tyynellä kestävyydellään Hannibalia, joka riehui eteenpäin nuorukaisen lailla. Hänestä lausui ystävämme Ennius:

"Yks on vankaks valtamme viipymisellähän saanut. Juoruja halpoen valtion vain hän onnea valvoi, siksipä miehen maine on kirkas nyt kuni ennen."

Millä valppaudella, millä neuvokkuudella hän saikin Tarentumin valtaansa! Kun Salinator paettuaan linnaan, sittenkuin oli menettänyt kaupungin, kerskaili sanoen: "Minun avullani Sinä, Qvintus Fabius, olet valloittanut takaisin Tarentumin", virkkoi Fabius hymyillen hänelle minun kuullessani: "Totta kyllä, sillä, jollet Sinä olisi menettänyt sitä, en olisi koskaan valloittanut sitä." Hän oli yhtä etevä rauhan töissä kuin sodassa. Hän vastusti toisena konsulikautenaan niin kauan, kuin hän jaksoi, virkaveljensä Spurius Carviliuksen pysyessä toimeettomana, kansantribuuni Gaius Flaminiusta, kun tämä vastoin senaatin mielipidettä tahtoi jakaa Picenumin ja Gallia cisalpinan alueen kansalle miesluvun mukaan. Vaikka hän olikin augurina, rohkeni hän väittää, että se tapahtui parhaiden ennusmerkkien mukaan, mikä tapahtui valtion hyväksi; se taas, mitä ehdotettiin valtion vahingoksi, ehdotettiin vastoin ennusmerkkejä. Olen oppinut tuntemaan paljon eteväitä ominaisuuksia tässä miehessä; kuitenkin ei mikään ole enemmän ihmeteltävää kuin se tapa, millä hän kesti mainion poikansa, entisen konsulin, kuoleman. Hänen ruumispuheensa on vielä saatavissamme. Emmekö pidä jokaista filosofia köykäisenä hänen rinnallaan lukiessamme sitä? Hän oli suuri julkisuudessa ja kansalaistensa silmien edessä, mutta vielä etevämpi perheensä keskuudessa. Millainen puhelahja, millainen opetuskyky ja millainen muinaisuuden tuntemus hänellä olikaan ja kuinka syvät tiedot augurioikeudessa! Hänellä oli paljon kirjallista sivistystä, ollakseen roomalainen. Hän muisti sekä kotimaan että myös ulkomaiden historian. Nautin silloin niin halukkaasti hänen keskustelustaan, ikäänkuin olisin aavistanut sitä, mikä todella tapahtui, nimittäin, ettei minulla hänen kuoltuaan enää olisi ketään, jolta voisoin oppia.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.